

Ігор БРИНДАК

Стало відомо, що 15 березня цього року Папа Римський Франциск офіційно затвердив Декрет про проголошення святим учасника мексиканського повстання Крістерос блаженного Хосе Санчеса дель Ріо. Саме прославлення Церквою відбудеться 16 жовтня цього року. Сам по собі факт канонізації учасника збройного повстання, напевно, викличе серйозне зацікавлення у наших читачів. Тому дана публікація присвячена як самому рухові Крістерос, так і особі майбутнього святого.

Мексика проголосила свою незалежність у 1821 році. Відтоді тій країні періодично вибухали революції і громадянські війни. Слід уточнити, що, як правило, ці конфлікти вели між собою нащадки іспанських колоністів. Корінне населення - індіанці та метиси - рідко включалися в різного роду заворушення. Але мав місце один виняток. Як тільки хтось з мексиканських правителів посягав на права Католицької церкви, отоді за зброю бралися індіанці і метиси. Так вперше сталося у 1859-1860 роках, коли була спроба впровадити антиклерикальне законодавство. Це спричинило велике індіанське повстання навіть із захопленням столиці. А далі - громадянську війну (1862-1867) за участю іноземних держав. Після того наступні мексиканські правителі, навіть якщо й були вороже налаштовані до Церкви, не відважувалися на якісь різкі кроки.

Але нові зміни принесло ХХ століття. У 1910-1917 роках в Мексиці мала місце чергова громадянська війна. Після неї до влади прийшла крайне антиклерикальна партія. Нова конституція сильно обмежувала права Церкви. Фактично будь-яка діяльність поза храмом була заборонена. Саме через цю конституцію Мексика навіть не була прийнята до Ліги Націй (міжвоєнна предтеча ООН), бо висувався закид, що у тій країні порушуються релігійні свободи. Побоюючись народних заворушень, нове керівництво Мексики упродовж тривалого часу не відважувалося впроваджувати антиклерикальні закони в дію. Однак усе змінилося, коли у 1924 році президентом цієї країни став фанатичний атеїст і масон Плутархо Еліяс Каліяс. Якраз в часі його правління антиклерикальні закони почали впроваджувати в дію. Було створено так звану МКАЦ (Мексиканська католицька апостольська церква), незалежну від Риму, але залежну від держави. Пізніше було оголошено про нову перереєстрацію релігійних громад. Під цим

приводом храми намагалися або закрити взагалі, або передати МКАЦ. Віруючі чинили цьому опір, а влада відповіла репресіями. Відбувалися справжні релігійні переслідування із вбивствами священників та активних мирян-католиків. Ось тоді і піднялося велике повстання, відоме в історії як Крістіада, або повстання Крістерос. Назва пішла від їхнього привітання «Віва Крісто Рей!» («Хай живе Христос-цар!») Як і в попередніх випадках, більшу частину особового складу становили селяни - індіанці або метиси. Не бракувала, правда, й білих, які приєдналися до повстання. На своїх прапорах і хоругвах учасники Крістерос розміщали зображення Серця Христового та ікону Гваделупської Богородиці. І хоча ця боротьба в основному мала релігійний характер, але вона була спрямована і проти зловживання влади загалом: корупції, фальшування виборів, незаконних арештів і т.д. Тому пізніше Крістіаду ще називали битвою за свободу. Війна мала місце в роках 1926-1929. Вона забрала близько 100 000 життів. В їх числі - й мексиканського президента, наступника Каліаса, Альваро Обрегона. У 1929 році було підписано перемир'я, згідно з яким влада обіцяла дозволити вільно відправляти богослужіння та провести справедливі вибори. Але обіцянки виконувалися тільки частково. І, як наслідок, у 1933 році вибухнула друга Крістіада, яка тривала аж до 1940 року. Саме в тому році президентом країни став католик Фраціско Камачо. Хоч він і не мав повноважень скасувати антиклерикальні закони, зате наклав на них мораторій. І аж тоді останні крістерос склали зброю.

Слід визнати, що упродовж Крістіади мексиканські єпископи, які тоді були депортовані з країни, не висловлювалися ні за, ні проти повстання, за винятком трьох, які все ж висловили свою підтримку крістерос. Ватикан, хоча й засуджував релігійні переслідування, але в питанні крістерос зайняв позицію мовчанки. Така дивна позиція була спричинена двома факторами. По-перше, п'ятеро священників приєдналися до повстання, і то не в якості капеланів, що було б цілком зрозумілим, а зі зброєю в руках. Двоє з них навіть стали командирами бригад повстанців. По-друге, у 1926 році один із загонів крістерос здійснив напад на поїзд, який перевозив золото. Золото повстанці забрали, але в результаті нападу загинув 51 мирний житель з числа пасажирів цього потягу. І хоч пізніше стверджували, що це не було навмисне вбивство, однак випадок цей дав підставу звинувачувати їх у жорстокості.

Події 20-30-х років у Мексиці протягом тривалого часу були «білою плямою» в історії. І цілком зрозуміло, адже вони ламають багато стереотипів. Прийнято вважати, що війна на захист віри - це явище, характерне виключно для Середньовіччя. А у XX столітті таке могло бути хіба що в ісламському світі. Крім того, існує ще один стереотип, що релігійна війна - це обов'язково ненависть і нетерпимість до всіх, хто вірить інакше. Але з Крістіадою цей стереотип явно не проходить, бо головнокомандуючим крістерос був генерал Енріке Горостіетта де Веларде, який за своїми поглядами взагалі був атеїстом, чого ніколи не приховував. До крістерос він вступив як найманець. Але через добрий військовий досвід швидко був обраний головнокомандуючим. Правда, незадовго перед своєю загибеллю він все ж повернувся до Церкви. Однак сам факт його командування е

дуже красномовним.

Кригу мовчанки про релігійні переслідування у Мексиці проламав англійський письменник і журналіст Греєм Грін. У 1938 році він відвідав цю країну і написав серію репортажів про факти релігійних переслідувань. А в 1940 році з-під його пера вийшов роман «Сила і слава», у якому знайшли відображення згадані вище події. У 1947 році цей роман було екранізовано під назвою «Втікач». І нарешті у 2012 році американський режисер Дін Райт зняв свій дебютний фільм під назвою «За більшу славу». В українському прокаті ця стрічка ще відома під назвами «Крістіада» або «Битва за свободу». Завдяки фільму Діна Райта події Крістіади стали вже загальновідомими. Упродовж останніх років до повстання Крістерос ставляться позитивно навіть в антикатолицьких середовищах. Якщо Церкві й роблять закид, то навпаки, за надто слабку підтримку повстання.

Тепер, після огляду історичного контексту, перейдемо нарешті до особи поки що блаженного Хосе Санчеса дель Ріо. Отож, він народився 28 березня 1913 року у містечку Сауайо (штат Мічоакан) в центральній частині Мексики. До вибуху повстання життя Хосе нічим особливим від ровесників не вирізнялося. Хіба тим, що у неділі і в свята він відвідував храм та щоденно молився на вервиці. Коли вибухнула Крістіада, двоє його старших братів приєдналися до повстанців. Тому Хоселіто (так його кликали в родині) постійно вмовляв батьків відпустити його на війну. Упродовж тривалого часу батьки відмовлялися, та все ж згодом погодилися. Отож, у 1927 році Хосе Санчес дель Ріо вступив у крістерос. А було йому тоді усього 14 років. Провоював він неповний рік. У 1928 році Хоселіто перебував у бригаді під командуванням генерала Луїза Морафіна Гісара. У бою під Катіхо сталося так, що під генералом упав кінь. Тоді Хосе під'їхав до Гісара, зліз зі свого коня, віддав його командирові і сказав: «Генерале, ось мій кінь. Рятуйтеся, навіть якщо вони мене вб'ють. Зараз важливий не я, але ви». Генерал врятувався, правда, все ж кількох вояків залишив для захисту Хоселіто. Однак вони нічого не могли зробити, бо були оточені. Хосе відстрілювався до останнього набою, а вкінці був взятий у полон. Ув'язненого піддавали жахливим тортурам, але він залишився вірним і Церкві, і побратимам по зброї. 10 лютого 1928 року Хосе Санчес дель Ріо був розстріляний. Згідно з розповідями очевидців, коли Хосе привели на місце страти, офіцер, що командував езекуцією, обіцяв хлопцю помилування, якщо він промовить «Смерть Христові-Царю!». Але Хосе вигукнув «Viva Cristo Rey!» («Хай живе Христос-Цар!») і аж тоді був розстріляний. Загинув він, не маючи навіть й п'ятнадцяти років. Двоє підлітків, які стали мимовільними свідками страти Хосе Санчеса, досягнувши повноліття, вирішили вступити до семінарії і стати священиками, а через багато років стверджували, що велику роль у їхньому покликанні відіграла саме смерть юного мученика.

Двадцятого листопада 2005 року відбулася беатифікація Хосе Санчеса дель Ріо, тобто

проголошення його блаженним. Здійснив її Папа Венедикт XVI. Але слід уточнити, що усі матеріали до беатифікації були підготовлені і підписані ще святим Папою Іваном Павлом II. Окремі моменти із біографії юного мексиканського мученика були показані у вищезгаданому фільмі Діна Райта "Битва за свободу", де роль Хосе зіграв Мавріціо Курі. І нарешті 21 січня цього року було офіційно затверджене чудо, яке сталося за заступництвом блаженного Хосе Санчеса дель Ріо. Воно мале місце 2008 року у Сауайо, рідному місті мученика. Це було зцілення одномісячного немовляти-дівчинки Хімени Гуаделупе Магайон Гальвес. У неї було запалення легенів, яке дало ускладнення на серце і на мозок. У критичний момент 90% мозку не працювало. Лікарі не давали жодних шансів на порятунок. Тоді родина відвідала мощі блаженного, виставлені у місцевій церкві. Після їхніх молитов дівчинка зцілилася. Правда, лікарі стверджували, що вона залишиться сліпою. Але й цього не сталося. Дівчинка живе й досі і є цілком здоровою (див. "Дитина з вадою мозку чудесно зцілена" www.credo-ua.org//2016/02//151250). Це зцілення було визнано як чудо, що відкрило шлях до канонізації мексиканського мученика. Цікаво, що коли вона відбудеться, то Хосе Санчес дель Ріо стане наймолодшим у Церкві святим воїном.

Цей матеріал відноситься до таких, коли висновків робити не потрібно. І без того все зрозуміло. Юний мексиканський мученик надихатиме своїм подвигом ще не одне покоління.

P.S. Коли ця публікація готувалася до друку, стало відомо, що 11 березня помер останній вояк Крістерос Хуан Даніель Маціас Віллегас, який був ровесником Хосе Санчеса дель Ріо. До повстання він приєднався у 1926 році тринадцятилітнім підлітком. Воював до 1937 року. У вічність відійшов, маючи 103 роки.

Ігор БРИНДАК Канонізація повстанця/"Жива вода" №4 2016